

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa K. G.

przeciwko [...] Centrum Pomocy Rodzinie w G.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 grudnia 2013 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L.

z dnia 14 marca 2013 r., sygn. akt V Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 14 marca 2013 r. oddalił apelację pozwanego [...] Centrum Pomocy Rodzinie w G. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w G. z dnia 6 grudnia 2012 r., uwzględniając natomiast zawarte w apelacji zażalenie – zmienił postanowienie zawarte w punktach 2 i 4 zaskarżonego wyroku w zakresie kosztów zastępstwa procesowego w ten sposób, że w miejsce kwoty 1800 zł zasądził kwotę 576 zł.

Pozwane [...] Centrum Pomocy Rodzinie w G. wniosło do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 marca 2013 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 151¹ § 1 k.p. w związku z art. 151 § 1 k.p.; art. 80 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64, poz. 593 ze zm.); § 5 ust. 1

pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 lutego 2005 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz.U. Nr 37, poz. 331); art. 8 k.p.; art. 135 § 1 k.p. i art. 140 k.p. w związku z art. 80 ust. 12 ustawy o pomocy społecznej; art. 23 i 24 k.c. w związku z art. 133 k.p.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to jest kwestii statusu prawnego pracownika rodzinnego domu dziecka prowadzącego jednocześnie ten dom i dopuszczalności zastosowania do jego pracy instytucji „nadgodzin”.

Strona skarżąca przyznała, że obecnie wypracowany jest pogląd odnośnie do pracownika rodzinnego domu dziecka prowadzącego jednocześnie ten dom, że wprost mają zastosowanie do niego przepisy Kodeksu pracy. Przejawia się to w uznaniu, że w odniesieniu do czynności wykonywanych przez pracownika rodzinnego domu dziecka winno się stosować „nadgodziny”, a w konsekwencji w uznaniu, że takie „nadgodziny” wystąpiły. Nie można jednak, zdaniem skarżącego, do placówek rodzinnych domów dziecka stosować wprost przepisów Kodeksu pracy bez uwzględnienia specyfiki tych placówek, które najczęściej funkcjonują w domach rodzinnych osób je prowadzących. Z definicji opieka jest sprawowana w sposób ciągły, jak w domu rodzinnym. Inne sprawowanie opieki, np. przez 8 godzinienne, byłoby sprzeczne z istotą rodzinnych domów dziecka i nie odpowiadałoby funkcji, która zbliża te jednostki do domu rodzinnego. W takich jednostkach nie jest możliwe uchwycenie wykonywania pracy i wykonywania czynności dla siebie, czynności te wzajemnie się przeplatają, co jest w sprawie bezsporne. Zatem przepisy prawa pomocy społecznej dotyczące zasad funkcjonowania placówki rodzinnej przesądzają, że wykonywanie bieżących obowiązków osoby zatrudnionej w placówce nigdy nie będzie pracą w godzinach nadliczbowych, gdyż nie sposób w tej placówce ustalić, kiedy kończy się normalny wymiar czasu pracy, a kiedy zaczyna się praca w godzinach nadliczbowych.

Skarżący wskazał ponadto, że w orzecznictwie (wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 30 kwietnia 2009 r., VII P 22/09, w którym sąd ten oddalił powództwo dyrektorki - wychowawcy w rodzinnym domu dziecka, wyrok ten jednak został następnie uchylony przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu) wystąpił odmienny pogląd

sprowadzający się do przyjęcia, że rodzinny dom dziecka zapewnia swym wychowankom opiekę całodobową w warunkach najbardziej, jak to możliwe, zbliżonych do środowiska rodzinnego. W uzasadnieniu sąd ten wskazał, że nigdy nie będzie pracą (w tym przypadku praca dyrektora-wychowawcy) w godzinach nadliczbowych, gdyż nie sposób w tej placówce ustalić, kiedy kończy się normalny wymiar czasu pracy, a kiedy zaczyna się praca w godzinach nadliczbowych. W konsekwencji do osoby dyrektora-wychowawcy nie znajdą zastosowanie przepisy dotyczące „nadgodzin”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Jeśli więc wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, poprzez odwołanie się do art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jak w rozpoznawanej sprawie, wskazuje na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to w uzasadnieniu

tego wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNP 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Podkreślenia wymaga również to, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), analogicznie jak nie istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPIUS – wkładka z 2003 r., nr 13, poz. 5).

Sformułowane przez skarżącego we wniosku o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania „zagadnienie prawne”, sprowadzone do pytania o „kwestię statusu prawnego pracownika rodzinnego domu dziecka prowadzącego jednocześnie ten dom i dopuszczalności zastosowania do ich pracy instytucji nadgodzin”, nie spełnia wyżej wskazanych kryteriów. Skarżący, wskazując na przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, nie odnosi jej bowiem do żadnych przepisów prawa materialnego lub procesowego. Tym samym nie podejmuje w ogóle próby wykazania, że sformułowane przez niego wątpliwości, będące w istocie próbą uzyskania oceny zasadności zarzutów kasacyjnych, stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Jeszcze raz wypada natomiast przypomnieć, że zagadnienie prawne jest to zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma bowiem podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC z 2002 nr 1, poz. 11, z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP z 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda z 2004 7-8, poz. 51).

Niezależnie od powyższego, Sąd Najwyższy zauważa, że zgodnie z art. 80 ust. 11 i 12 ustawy o pomocy społecznej, w jego brzmieniu obowiązującym w spornym w sprawie okresie, z wychowawcami w całodobowych placówkach

opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego mogły być zawierane umowy o pracę albo umowy, do których mają odpowiednie zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia, a w razie zatrudnienia pracowniczego – możliwe było zastosowanie wobec nich zadaniowego systemu czasu pracy w przeciętnie sześciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym 4 miesięcy. Oznacza to, że co do systemu czasu pracy, w jakim można było zatrudniać pracowników tego rodzaju placówek, art. 80 ust. 12 ustawy o pomocy społecznej, dopuszczając możliwość zastosowania zadaniowego systemu czasu pracy, nie wykluczał innych systemów, w tym podstawowego. Stanowisko takie zostało już przyjęte przez Sąd Najwyższy wyrokach, które zapadły w sprawach o analogicznym stanie faktycznym i prawnym, z dnia 2 grudnia 2010 r. II PK 125/10, LEX nr 738554 i z dnia 13 czerwca 2012 r., II PK 292/11, M.P.Pr. 2012 nr 12, s.655-659, a Sąd Najwyższy w obecnym składzie stanowisko to w pełni akceptuje.

Należy również zauważyć, że w świetle ustaleń Sądu Rejonowego, które podzielił następnie Sąd Okręgowy, wiążących w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym, zawarta przez powódkę ze stroną pozwaną umowa o pracę przewidywała świadczenie przez nią pracy w wymiarze 8 godzin na dobę, w czterdziestogodzinnym i pięciodniowym tygodniu pracy, od poniedziałku do piątku; natomiast rozmiar zadań powódki był tak określony, że ich wykonanie w normalnym czasie było niemożliwe. Sądy przyjęły więc, że powódka przepracowała w każdym dniu tygodnia ponad dobową normę czasu pracy po 2 godziny dziennie, 80 godzin w miesiącu, za które przysługuje dodatek do wynagrodzenia z 50% dodatkiem oraz 12 godzin nadliczbowych z tytułu pracy w dni wolne od pracy z dodatkiem 100%. Tym samym, respektując przedstawione wyżej poglądy judykatury, przyjęto określenie w umowie o pracę zatrudnienia powódki w podstawowym systemie czasu pracy i udowodnienie faktu rzeczywistego przekraczania obowiązujących ją norm czasu pracy.

Należy ponadto podkreślić, że wskazana przez skarżącego rozbieżność w orzecznictwie, polegająca na tym, że w podobnej sprawie Sąd Okręgowy we Wrocławiu, orzekający jako sąd pierwszej instancji, zajął odmienne stanowisko niż Sąd drugiej instancji, który wyrok ten uchylił, nie może być uznany za wymienioną

w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. potrzebę wykładni przepisów prawnych wynikającą z rozbieżności w orzecznictwie sądów. Nie można przyjąć, że wymaganiu temu czynią zadość odmienne orzeczenia sądów orzekających w sprawie. Są to bowiem różnice występujące między sądami orzekającymi w tej samej sprawie, które podlegają usunięciu w toku instancyjnego rozpoznawania spraw – w takim sensie, że dany problem ostatecznie rozstrzyga sąd wyższej instancji. Potrzeba „wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów” jako przesłanka prawna uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie dotyczy sytuacji, w której w kontekście rozpoznawania konkretnej sprawy sąd drugiej instancji na podstawie tych samych przepisów prawnych podjął rozstrzygnięcie odmienne, aniżeli sąd pierwszej instancji, bowiem w konsekwencji musiałoby to w praktyce prowadzić do oczywiście błędnej konstatacji, jakoby skarga kasacyjna przysługiwała od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które uchyla lub zmienia orzeczenie sądu pierwszej instancji. Natomiast „potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów” dotyczy sytuacji, w których możliwe jest wykazanie, iż na podstawie tych samych przepisów prawnych w różnych sprawach tego samego rodzaju podejmowane są rozbieżne rozstrzygnięcia sądowe, które nie znajdują przekonującego uzasadnienia w różnicach wynikających z ustaleń sądu dotyczących okoliczności faktycznych lub prawnych w tych sprawach.

Natomiast jedynie na marginesie można zadać pytanie o słuszność doboru dokonanej przez pozwane [...] Centrum Pomocy Rodzinie odpowiedniej dla potrzeb pozwanej placówki podstawy zatrudnienia powódki jako wychowawcy (art. 80 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej) i odpowiedniego do tych potrzeb systemu czasu pracy w związku z zatrudnieniem powódki na podstawie umowy o pracę (art. 80 ust. 12 ustawy o pomocy społecznej).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż strona pozwana nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.